

YDINASEKIELTOSOPIMUKSEN (TREATY ON THE PROHIBITION OF NUCLEAR WEAPONS, TPNW) TOINEN OSAPUOLIKOKOUS NEW YORKISSA 27.11.-1.12.2023**Taustaa**

Ydinasekieltosopimus (*Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons*, TPNW) tuli voimaan 22.1.2021. Sopimuksen toinen osapuolikokous järjestetään YK:n päämajassa New Yorkissa 27.11.-1.12.2023. TPNW on osa kansainvälistä sopimusjärjestelmää ja sitoo vain sen osapuolia.

TPNW-sopimus kieltää ydinaseet kaikilta sopimukseen liittyneiltä valtioilta. TPNW eroaa vuonna 1970 voimaan tulleesta ydinsulkusopimuksesta (NPT, *Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons*), joka sallii ydinaseet viidelle valtiolle, jotka olivat tehneet ydinasekokeen ennen vuotta 1967 eli Yhdysvallat, Neuvostoliitto/Venäjä, Ranska, Iso-Britannia, Kiina. NPT-sopimuksessa on 191 osapuolta, joista 186 on sitoutunut sopimuksen mukaisesti ydinaseettomuuteen. TPNW:n on ratifioinut 64 valtiota, näiden lisäksi 34 valtiota on allekirjoittanut sopimuksen. Pääosa TPNW:n sopimusosapuolista on niin sanotun globaalin etelän maita. EU-maista sopimuksen osapuolia ovat Itävalta, Irlanti ja Malta.

Suomen suhtautuminen TPNW-sopimukseen on ollut johdonmukainen: emme osallistuneet sopimusneuvotteluihin vuonna 2017, emmekä ole liittyneet sopimukseen. Hallitus on, eduskunnan velvoittamana (UaVL 7/2018 vp), seurannut TPNW:n kehittymistä ja raportoinut asiasta säännöllisesti eduskunnalle.

Suomi osallistui tarkkailijana TPNW:n ensimmäiseen osapuolikokoukseen Wienissä kesäkuussa 2022. Perusteena osallistumisellemme olivat hallitusohjelman kirjaus vuodelta 2019 sekä pyrkimyksemme vähentää vastakkainasettelua sopimusosapuolten ja sopimuksen ulkopuolisten maiden välillä.

Useat TPNW-sopimuksen allekirjoittaneet maat osallistuivat tarkkailijoina Wienin kokoukseen. Sopimuksen ulkopuolisista maista tarkkailijoina kokoukseen osallistuivat Suomen lisäksi Ruotsi, Norja, Alankomaat, Belgia, Saksa, Australia ja Sveitsi. Koska TPNW-sopimusosapuolet ovat pääosin kehitysmaita, maksoivat tarkkailijat pääosan osapuolikokouksen kustannuksista.

Toimintalinja

Nato toistaa Vilnan huippukokouksen (heinäkuu 2023) kommunikassa vastustavansa ydinasekieltosopimusta. Kirjauksen mukaan TPNW on vastakkainen ja yhteensovittamaton liittokunnan ydinpelotepolitiikan kanssa. Kommunikassa todetaan myös TPNW:n heikentävän ydinsulkusopimuksen (NPT) asemaa. Yksikään Nato-maa ei ole ydinasekieltosopimuksen osapuoli. Naton ydinasevallat ovat kritisoineet jäsenmaita, jotka osallistuivat TPNW-kokoukseen kesäkuussa 2022 ja muistuttavat usein Nato-jäsenyyden ja TPNW:n yhteensopimattomuudesta.

Vilnan kommunikassa todetaan myös, että Nato tukee NPT:n mukaisesti tavoitetta ydinaseettomasta maailmasta siten, että se edistää kansainvälistä vakautta, on todennettavissa eikä vähennä kenenkään turvallisuutta.

TPNW:n ensimmäisessä osapuolikokouksessa kesäkuussa 2022 hyväksytty poliittinen julistus on monelta osin ongelmallinen. Julistuksessa muun muassa annetaan ymmärtää, että ydinaseet olisivat kansainvälisen oikeuden vastaisia ja rinnastetaan Venäjän eksplisiittiset ydinaseuhkaukset Naton yleiseen ydinasepelotteeseen.

Suomi ei ole liittynyt ydinasekieltosopimukseen. Näkemyksemme mukaan TPNW ei edistä ydinaseriisuntaa, se on määräyksiltään epäselvä ja liittyminen sopimukseen heikentäisi Suomen turvallisuuspoliittista asemaa. Ydinasekieltosopimus on yhteensovittamaton Nato-jäsenyytemme kanssa. Tarkkailijaosallistuminen TPNW:n osapuolikokoukseen heikentäisi vaikutusmahdollisuuksiamme liittokunnassa ja saatettaisiin tulkita yhteisvastuullisuuden puutteeksi.

Edellä mainituin perustein Suomi ei Naton jäsenenä osallistu tarkkailijana TPNW:n osapuolikokoukseen New Yorkissa 27.11.-1.12.2023. Tätä linjaa olisi tarkoituksenmukaista noudattaa myös tulevaisuudessa.

Useimmissa Nato-maissa valmistelun lähtökohtana on, että maat eivät osallistu New Yorkin TPNW-kokoukseen. On kuitenkin mahdollista, että jokin Nato-maa osallistuu kokoukseen tarkkailijana. On ilmeistä, että Suomen päätös olla osallistumatta TPNW-kokoukseen huomioidaan tarkkailijaosallistumista harkitsevien maiden päätöksenteossa.